

אריאל רובינשטיין ‏◊ משבר החינוך

לקחת נדי לתת

יש משהו מטעה בריון הציבורי בנושא תקציב המדינה בכלכל השכר המוריס בפרט. השאלה איננה האם להגדיל את ההוצאה הציבורית ולהעלות את שכר המורים. השאלה היא האם וממי לקחת והאם ולמי לתת.

הדברים יותר פשוטים מפשוטים. הממשלה, במיוחד אחרי תהליך ההפרטה, מייצרת מעט הכנסות. בשביל לתת היא צריכה לקחת. יש לה מגוון דרכים להעביר מקורות מעשיר לעני, מצעיר לפנסיונר, ממבריא או חולה או להפך. יש לה גם יכולת ללוות על חשבון הרווחת הבאים כדי לממן פעולות כהווה. ממשלה דמוקרטית אמורה לבצע העברות בין אורחים באופן שיענה לצורכיהם וישקף את ערכיהם. כדי גם צריכה לקבוע רמת חוב לאומי, לא גבוה מדי וגם לא נמוך מדי, תוך לקיחה בחשבון של עתיד אלו שזה עתה גולדו.

אנחנו רוצים שמיטב בנינו ובנותינו יעסקו בהוראה, בר־פואה ובביטחון. חברה חומרנית וצרכנית שלנו מתחייב שעלינו לתת לטובי צעירינו תמריץ מספיק חזק כדי ש־יבחרו להיות מלמדים, אחיות וקצינים, ולא עורכי־דין, כל־כלינג ומנהלי עסקים. בשנים האחרונות קצצנו ממה שלהם מקבלים. הפליא לעשות הקוסם מארץ "השמנים והר־זים" שביגן על סלידת הציבור מדימוי הפקידים שותי התה (איפה הם בכלל) ופגע בשכר במגזר הציבורי. צעדיו התקב־לו בכרעה על ידי כל מי ששכה שרובם המכריע של משרתי הציבור אינם אוכלי חינם אלא מחיי הנפש והגוף.

הנתונים על ההצטרפות למקצוע ההוראה מבעייתים. משרד החינוך מצוטט במסמך רשמי של הכנסת: "ככלל

– אין במערכת החי־נוך מחסור במורים, אלא בשליושה מקצו־עות (ממש שלייתם); אנגלית, מתמטיקה ומדעים" מסמך אחר עולה שגיל המורים בישראל עלה מאוד בשנים האחרונות. האוניברסיטאות מדי־וחוות על מיעוט סטו־דנטים ללימודי תעו־דת הוראה. אז גם מי שטאמזן שראוי ששכר של המורים.

ייקבע רק כתגובה לכוחות השוק, צריך להסכים שיש מקום לברק בית בשכרם של המורים. אבל כאמור, השאלה אינה רק אם לתת, אלא ממי לקחת. הכנסות אחת היא שכל מי שאיננו מורה ייפרד ממקצת הכנסתו על מנת שתועבר למורים. אפשרות שנייה היא שהמדינה תלווה יותר על חשבון הרווחת הבאים ותשקיע מהונה העכשווי בחינוך. ישראל פעלה בכיוונים הפוכים. היא הפחיתה מיסים וניצלה עורפי מוטו־לקטנת החוב הלאומי ולא להגדלת ההוצאה הציבורית. במאמר קודם בעמוד זה ניסיתי לטעון, שאם באירופה לללא גידול או־כ־לוסיה) יש היגיון לקיום חוב לאומי בהיקף של 60% מה־תוצר הלאומי, אז בישראל (עם גידול אוכלוסייה שנתי של 2%), החוב הלאומי צריך להיות גבוהה 80% מהתוצר. מדי־ניות הממשלה בשנים האחרונות להביא את החוב הלאומי לרמה האירופאית אינה אלא התרפסות מול כלכלנים, שלא קלטו שהמקצוע שלהם לא אומר דבר על שום סוגיה חשו־בה שעל הפרק.

כל החוון "הטובים להוראה" עומד רק במבחן הכיכה, או כלו כל הקיצין. אבל נרמה שהתמיכה במורים חשוב־תים עומדת אפילו במבחן הכיס. הישראלים מוכינים ל־א־מי מחיר אמיני על מנת להעלות את ממת החינוך. לא־ייהיה גם מוגזם לצפות, שכבוא היום הרווחת הבאים יק־בלו באהבה את העול שיוטל על כתפיהם אם נלווה על־השבונם שלישור ברמת חינוכם שלהם. ואם כך הוא, למע־שנשא־ר לממשלת לעשות זו לתרבות את הנכונות למע־לתת: מיסים והלוואות. ■

ניתן לסווג ועידות שלום שלושה סוגים: חוגגות, כופות ומתניעות. החוגגות מופיעות בסוף תהליכי משא־ומתן ממושכים, לרוב סו־דיים, והן מיועדות להגו־פריצות דרך. כאלה היו רוב ועידות הפסגה שהתנהלו בין ארה"ב לברה"מ במלחמה הקרה, בעיקר אלה שבחן השתתפו רונלד רייגן ומיכאיל גורבצ'ו־ב. גם טסק החתימה על הסכם העקרונות שישראל השיגה עם אש"ף ב־1993 משתייד לקטגוריה הזו. התוצאה החיובית של ועידות כאלה מו־בטחת מראש.

ועידות כופות מיועדות להציל משא־ומתן תקוע ולמנוע מלחמה. מעצמה מותכות מזומי־נה צדדים אויבים בדרך של ראשי מדינה למי־סגרת משא־ומתן לוחצת כלי הגבלת זמן, כמי־אדה לסגור את הפערים הבעייתיים ולהביא להסכם. התוצאה בוועידות כאלה אינה מוב־טחת מראש. נשיא ארה"ב ניהלו ועידות כו־פוט בסכסוך הערבי־ישראלי ובסכסוכי הבל־קו, שחלקן הצליחו וחלקן נכשלו. ועידות קמפ־דייוויד עם קאטר, בגין וסאדאת הביאה בי־

איתן גלבע ‏◊ ועידה מתניעה

מבחן סאדאת

איתן גלבע

ב־1978 לפריצת דרך בין מצרים לישראל. ועי־דת דיוטן אוהיו בהשתתפות קלינטון ורא־שי המדינות שפרשו מיוגוסלביה הביאה בי־1995 לסיום המלחמה בבוסניה. לעומת זאת, הוועידות שקלינטון ניהל ב־2000 בשפרסי־טאון עם ברק ופארוק אל־שרע הסורי ובקמפ־דייוויד עם ברק וערפאת נכשלו.

הוועידות המתניעות מיועדות לגייס תמי־כה משמעותית לפתיחת משא־ומתן או ליה־יצו ממכו־י סתום. ביקורו ההיסטורי של סא־דאת בירושלים לפני 30 שנה נועד לשבור את המחסום הפסיכולוגי ולהתניע משא־ומתן להסדר כולל בסכסוך הערבי־ישראלי. ועי־דת מירידי ב־1991 בהשתתפות כל שכנותיה של ישראל נועדה להשיג תוצאה רומה. גם כטוב הוזה של ועידות התוצאה אינה מוב־טת מראש: ביקור סאדאת הצליח וועידת מדי־ירד נכשלה.

קנורוליוו־רייס רצתה לקיים באנאפוליס ועידה מהסוג הראשון, שבה יחגגו הסכם פורץ־דרך בנושאי הליבה, וקיוונה שבתיווכה יש־

אליקים העצני ‏◊ אנאפוליס

הלקח הצ'כוסלובקי

בין אנאפוליס למינכן (1938) לא הכל רו־מה. בוועידת מינכן, צ'כוסלובקיה המסכ־נה לא הורשתה להשתתף. נציגיה חיכו לגו־דינם במסדרון, שלא כישראל ההולכת לשם ככלה לחופתה. צ'כוסלובקיה ועקה חמס, כמי־צופה מקורבן אינוס קבוצתי, שלא כישראל המתשת פעולה ואף מבטיחה לסוריה "סי־בוב" מיוחדת תמורת השתתפותה בכיוב הכ־ללי. ועוד הברלי: ראש ממשלת אנגליה, צ'מי־ברליין, מקרר מדינה רחוקה. אולמרט מפ־קיר את ארצו.

צ'כוסלובקיה הייתה מדינה צעירה, בת 20. הדמוקרטיה היחידה באזורה. שלושה מיליון מאזרחיה היו גרמנים־טורטים שחתרו תחת מדינתם, חללו מהומות וטרור מלחמה בכל מחיר, והמי־חזר היה צ'כוסלובקיה. ברשעות ובצביעותן הן הצטיירו למסע השיסוי וההסתה הנאצי, שהאשים את צ'כסלובקיה ברדיפת המיעוט הגרמני ובדיכויו.

התוקפן הגרמני הוצג כ"דרו־" צ'כוסלוב־קיה הקדשנה הפכה פתאום ל"גולית" דורס־ני. הרדיגה הגרמנית "להתאחד" עם "האחים

דעות

אחרונות

ירון לונדון ‏◊ סוריה באנאפוליס

התמריץ הלבנוני

אם איננו מוכנים לסגת מהגולן, הפיתוי שאפשר להניח לפתחם של הסורים הוא לבנון

ירון לונדון

מוגרפית שהשתנתה. בעזרת הנשק, או בעזרת הקלפי, ישלימו המוסלמים השיעים את השת־לטותם עליה.

כעת נהנית לבנון מחסותן של מדינות המי־ערב, אבל חסות זו היא בבחינת הנשמה מלא־כותית. תוחלת קיומה של ההגמוניה הנוצרית נמדדת בשנים ספורות. האוכלוסייה הנוצרית מפוצלת ואינה מוכנה להגן בחירוף נפש על עצמאותה של מולדתה. רבעיה הנוצריים של ביירות משגשגים בכוחו של הכסף הסעודי, אבל על קירותיהם של מועדוני היללה רשומה הכ־תובת "מנא, מנא, תקל ופרסין". תוך שנים אחי־עם חיטולה של ההגמוניה הנוצרית בלבנון ייעלם האינטרס הישראלי הנושן בקיומה של לבנון עצמאית. החלופות האמיתיות הן לבי־נון איראנית או לבנון סורית. איננו יודעים איזה מחיר מוכנה סוריה לשלם תמורת הכ־טת סמויה, שישראל לא תעשה דבר כדי למי־נוע את הגשמת חוון סיפחה של לבנון לסו־ריה, אבל כראי לברדוק זאת. ייתכן שהמחיר יהיה ויתור על מלוא רדישותיה בגולן. ■

ישראלים 2007 ||| שאול גולן

נוקדים. צביקה שלמה, 44, מאגן שקמה, חוות בודדים לידול צאן בצפון הנגב, מוציא את העדו, 400 ראש, למרעה לל בוקר. בקיץ אוכל הצאן את השלמים שנותנו לאחר קציר החיטה. בחורף הוא ניזון ממרעה טבעי. צביקה יר לבדו בקרואן בחווה, פעמיים בשבוע הוא מביא לביקור את בנו בר, בן ה־10. החווה הוקמה בסוף שנות ה־50 על־ידי משרד החקלאות בשיתוף האו"ם. בשנות ה־60, שחיפשו בעלי עדרים לאלס אותה, הגיע למקום אביו של צביקה. צביקה גם פקח מתנדב ברשות שמורות הטבע, שומר על עדר צבאים גדול שחי בחווה; הוא גם מפקד על 30 פרשים מתנדבים, המסייעים למג'ר דרום

טובה שטרסברג־כהן ‏◊ בתי־המשפט

העומס הרובץ על בתי־המשפט בישראל הוא בלתי סביר, ואין דומה לו במדינות אחרות. עם זאת, יש לע־שות כל שניתן כדי למנוע – במצב הקיים – ליקווים הגורמים ל"סחבת". סיום משפט תוך זמן סביר הוא אחד מעמודי התווך של זכות היסוד למשפט הוגן. האחריות לקצב ניהולו של התיק מוטלת על השופט היושב בדין ובירדיו לקדמו בייעילות. יעילות הנבקטת באופן מירתי תורמת לאיכות העשייה השיפוטית.

סיום המשפט תוך זמן סביר מהווה אינטרס פרטי וציבורי כאחד. הוא חוסך זמן, הוצאות, משאבים וטר־ח; הוא מונע עיניו־דין שיכול לגרום לעיוות־דין; הוא יוצר רדאות משפטית בזמן אמת; הוא נותן סעד בו־

מן רלוונטי. נציבות תלונות הציבור על שופטים מטפלת, בין השאר, בהיבטים הפרטניים והמערכתיים של ה"סח־בת" ושוקרת על

מוערה עד הריב־תה. מטרת הטיפול היא תיקון ליקוי ושיפור שירות, ולא ענישה. רק בהיעדר סיכוי לתקן ננקטים צעדים נוספים נגד האחראי לליקוי.

בשנת 2007 יזו־מה הנציבות מבצע לחיסול תיקים יש־נים, המבצע מת־בצע פעצה אחת עם השופטים, הני־שיאים, מניהל בתי־המשפט ונשיאת בית־המשפט העי־ליון. בשלב ראשון אותרו כ־140 תיקים, שהוגשו עד

שנת 1996 וטרם הסתיימו (מתוך כ־600 אלה תיקים פתוחים במערכת באותה שנה). הסיבות ל"סחבת" בתיקים אלה נבעו בין השאר מהעברת תיקים בין שופטים, מהעברת תיקים הלתי־כיים אלטרנטיביים שהתמשכו, מעדעורים חוזרים וני־שנים על החלטות ביניים, במקשות לביטול פסקי־דין שהוגשו אחרי זמן ממושך ועוד.

בעקבות הטיפול ניתנו פסקי־דין בחלק ניכר מה־תיקים. כל האחריים נקבעו לריון ומתקיים מעקב שו־טף אחר סיומם, תוך שיתוף פעולה עם השופטים ועם כל הגורמים הרלוונטיים. בהמשך יטופלו תיקים יש־נים נוספים.

הנציבות נוקטת צעדים פרטניים ומערכתיים למ־ניעת ליקויים, ביניהם מפגשים עם שופטים ונשיאים, הרצאות לשופטים, חוות דעת והמלצות למניעת "סח־בת".

בין המלצות: הוספה ריאלית של כוח־אדם שיפו־טי; הקצאת כוח עזר משפטי לשופטים וכוח עזר מי־נהלי־מקצועי לנשיאים; הנהגת מדיניות הולמת של חלוקת תיקים ועומסים בין בתי־המשפט ובין השופ־טים; קציבת פרק זמן להעברת תיקים משלב לשלב, מהיפתחם ועד סיומם; ניצול יעיל של "זמן המרץ" של תיקים על־ידי ניתוםם להליכים אלטרנטיביים; מני־עת חילופי שופטים בתיק; ניהול נכון של יזמן השו־פט; הימנעות מקביעת מועד רחוק לתחילת הדיונים; הימנעות מניהול דיונים מקדמיים רבים שלא לצורך; קביעת מועדי דיון סמוכים זה לזה; הימנעות מרחיית מועדים, שלא מטעמים מיוחדים; הימנעות מהטרחת שווא לדיון שאינו מתקיים; עירוד סיכומים בעל־פה; מניעת הגשת כתבי בית־דין שלא במועד; כתיבת פסי־קידין סמוך לסיום המשפט; הימנעות מכתיבת פסקי־דין ארוכים ועוד.

יישומן של המלצות הנציבות רובץ לפתחם של השופטים, של המערכת ושל בעלי תפקידים הנוג־עים ברובה. רוב המלצות בוצעו וחלקן בתהליך בי־צוע. מלאכתם הקשה של השופטים נעשית תחת עומס רב בעל פוטנציאל לפגוע באיכות השפיטה. עם זאת, נראה כי גם במצוקה השוררת אין תללות כל ליקוי־שעניינו "סחבת" בעומס האובייקטיבי. יש מקום לשי־פורים ולהתייעלות. על כך שוקרים השופטים וכל מי שמופקד על הנושא. ■

טובה שטרסברג־כהן, שופטת בית המשפט העליון בדימוס, היא נציבת תלונות הציבור על שופטים